

Ansøgning og projektbeskrivelse.

Liv i Lillebælt - en tværkommunal projektindsats for naturgenopretning i Lillebælt.

Hvad er projektets formål på kort og langt sigt?

Formålet med dette projekt er at udføre marine naturgenopretningsprojekter fx etablering af stenrev og ålegræsenge via et tæt netværksbaseret samarbejde imellem kommunerne omkring Lillebælt.

Kommunerne vil tage initiativ til naturgenopretning i havet for, i fællesskab og i tæt samarbejde med Center for Marin Naturgenopretning og andre parter, at få en bedre natur- og miljøtilstand i Lillebælt.

Udvælgelsen af de konkrete marine projekter vil tage afsæt i de virkemidler Center for Marin Naturgenopretning har peget på i deres rapport, der er udarbejdet i forprojektet (DTU Aqua-rapport nr. 405-2022). Det drejer sig primært om virkemidlerne: ålegræs, stenrev, biogene rev, biohuts og MPA (Marine Protected Areas), som alle vil bidrage til at genetablere biotoper til gavn for biodiversitet og naturkvalitet i Lillebælt. Rapporten nævner også andre tiltag til forbedring af miljø- og naturforholdene, såsom muslingeopdræt, tangdyrkning, opfiskning af krabber og søstjerner, og naturbaseret kystbeskyttelse.

Projektet Liv i Lillebælt vil give nye praktiske erfaringer og viden til kommunerne, og det vil motivere borgerne og de lokale partnere, så alle får fuld fokus på havmiljøet. De konkrete projekter vil på kort sigt skabe mere biodiversitet i havet og vil komplementere og skabe synergi med statens nye forventede marine naturnationalpark i Lillebælt. På længere sigt vil hele partnerskabet, og den viden der vil blive forankret i kommunerne og blandt de lokale, være en del af den blå omstilling, som skal bevare eksisterende naturkvaliteter og genskabe et sundt havmiljø med en god natur- og miljøtilstand. Denne blå omstilling kræver en indsats fra flere parter. Center for Marin Naturgenopretning peger i forprojektets rapporter på, at forurening med næringsstoffer fra land er det største problem for miljø- og naturtilstanden i Lillebælt. Både kommuner, staten, landbruget, fiskeriet og andre lande skal bidrage og arbejde sammen om, at få reduceret udledningen af næringsstoffer. Men samtidig kan kommunerne i dette projekt på en ny måde gå sammen og få biodiversiteten hurtigere tilbage i Lillebælt ved at gennemføre marine naturgenopretningsprojekter, som også vil være til glæde og gavn for såvel lokale som besøgende.

Udover reducere udledning af næringsstoffer (eutrofiering) er der i rapporten fra Center for Marin Naturgenopretning (DTU Aqua-rapport nr. 404-2022) peget på andre presfaktorer, der har en dokumenteret påvirkning på miljø- og naturtilstanden i Lillebælt. Det inkluderer: fiskeri med bundslæbende redskaber, iltsvind, havbrug, råstofindvinding, klapning, miljøfarlige stoffer, stenfiskeri, invasive arter og global opvarmning. Kommunerne kan ikke løse disse udfordringer selv, det er især staten og den kommende marine naturnationalpark der bør arbejde med disse presfaktorer. De konkrete marine naturgenopretninger kan kommunerne så samtidigt gennemføre for at bidrage positivt til, at vandområdet Lillebælt kan opnå "god økologisk tilstand" i 2027, som er målet i Vandområdeplanerne. Ligeledes vil kommunerne bruge dette samarbejde om konkrete marine indsatser, som et væsentligt bidrag til FN's

bæredygtighedsmål 14 "Livet i Havet" (SDG 14) og til de kommende nye globale biodiversitetsmål for 2030 fra FNs Biodiversitetskonvention.

Baggrund: Det danske havmiljø er i krise og er presset fra flere kanter. Der er derfor et behov for ambitiøse indsatser fra mange aktører for at vende udviklingen. Lillebælt er et af de danske farvande der oplever, at udbredelsen af de årlige iltsvind bliver større, at fiskebestande som torsk og rødspætter er i kraftig tilbagegang, og at der er mangel på marine levesteder. Fiskernes net er fyldt med krabber, og der er ubalance i det marine økosystem.

Borgergruppen "Hjælp Lillebælt" lægger pres på stat og kommunerne for at få mere viden og genskabe et Lillebælt med sunde fiskebestande. Hjælp Lillebælt har sammen med Danmarks Sportsfisker Forbund og kommunerne arrangeret 3 dialogmøder om emnet i 2019 og en konference i 2020 med miljøministeren. Der er afholdt 2 borgmestermøder, hvor borgmestrene i de 11 kommuner havde Lillebælt og havmiljøet på dagsordenen.

I december 2021 blev der i finanslovsaftalen aftalt, at der skal oprettes en marin naturnationalpark i Lillebælt, og at trawlfiskeri skal forbydes i hele Bælthavet. Lovgivningen er dog endnu ikke vedtaget, og afgrænsningen og reglerne for en marin naturnationalpark er heller ikke besluttet politisk. I 2021 afsatte staten endvidere 11 mio. kr. til stenrev i Lillebælt, og placeringerne er nu besluttet af staten. Kommunerne rundt om Lillebælt ønsker at indgå i et tæt samarbejde med staten og den nye marine naturnationalpark om et sundere havmiljø, og Liv i Lillebælt skal være løftestang for det.

Forprojekt: VELUX FONDEN bevilgede 17. januar 2022 støtte til et forprojekt til Liv i Lillebælt. Forprojektet har resulteret i en analyse af organisationen for projektet og to rapporter fra Center for Marin Naturgenopretning med fokus på Lillebælt. De beskriver Lillebælts miljøtilstand og presfaktorer og de marine virkemidler, som kan anvendes i Lillebælt for at fremme biodiversitet og andre økosystemtjenester. Konklusionen i rapporterne er, at yderligere næringsstofreduktioner er en nødvendig betingelse for at opnå god miljøtilstand og gunstig bevaringsstatus på større skala i Lillebæltsområdet, men at en mere direkte og aktiv indsats for at skabe levesteder samtidig vil øge naturkvaliteten lokalt og understøtte den naturlige dannelse af levesteder, som ellers kan tage årtier.

Enkelte kommuner har allerede gennemført marine naturgenopretningsprojekter i Lillebælt. Der er dog ifølge rapporten for Lillebælt behov for en aktiv indsats, samarbejde og ejerskab om flere projekter. Alle kommunerne rundt om Lillebælt vil derfor nu gå forrest og samarbejde om at gennemføre flere marine genopretningsprojekter, der skal bidrage direkte til et sundere havmiljø. Planlægning af nye projekter vil basere sig på et solidt vidensgrundlag, hvor de to rapporter fra forprojektet, Center for Marin Naturgenopretning og koordinering med den kommende marine naturnationalpark vil være essentiel. Via forprojektet om de to rapporter har kommunernes fagpersoner under Liv i Lillebælt etableret et godt samarbejde og afholdt en række møder med forskere og eksperter fra Center for Marin Naturgenopretning. En række af disse forskere har også i flere år har været med i eksisterende projekter i Lillebælt. Desuden er der tæt dialog og jævnlige møder med Miljøstyrelsen om den nye marine naturnationalpark i Lillebælt, hvor der dog endnu ikke er truffet politiske beslutning. Dette tætte samarbejde fortsætter, når der i projektet er behov for ekspertviden i forhold til udvælgelse, placering og monitorering af de marine projekter.

De 11 kommuner der ansøger er: Sønderborg, Aabenraa, Haderslev, Kolding, Fredericia, Vejle, Middelfart, Assens, Faaborg-Midtfyn, Svendborg og Ærø.

Hvilke aktiviteter består projektet af?

Det tætte netværksbaserede samarbejde om nye marine naturprojekter blandt kommunerne skal bindes sammen af en fælles projektleder. Projektlederens rolle bliver at igangsætte, kvalitetssikre, koordinere og vidensopbygge, så kommunerne har mulighed for at samarbejde om større projekter på tværs. Da større tværgående koordinerede projekter kan give større effekt. Det kan fx være et stort sammenhængende torskerev eller store ålegræsenge.

Samtidig afsætter hver kommune ressourcer internt til at gennemføre konkrete marine genopretningsindsatser i Lillebælt.

De to væsentligste aktiviteter i projektet er: A. - Projektleder (7,2 mio. kr.) og B. - Konkrete indsatser (60 mio. kr.)

Samlet budget over de 5 år er: 67,2 mio. kr. Se budget fordelt over de 5 år i Bilag 1.

Der ansøges om i alt 33,6 mio. kr. fra VELUX FONDEN (50 %) og kommunerne medfinansierer med 33,6 mio. kr. (50 %).

Aktivitet A. Projektleder

Projektlederen ansættes formelt i en kommune, men vil reelt være en delt ressource, som alle kommuner råder over.

Projektlederen opsøger og indsamler viden om marine tiltag og spreder viden ud til alle kommuner i samarbejdet. Kommunerne afsætter ressourcer til fagpersoner der kan opsamle den viden, så kommunerne efter afslutningen af projektet har opbygget en erfaring og viden, de kan bruge til at igangsætte og gennemføre nye marine tiltag. Projektlederen skal kende mulighederne for fundraising indenfor det marine område og skal rådgive kommunernes fagpersoner om de konkrete ansøgninger og sikre, at der er kvalitet, som fx biodiversitet og miljø i alle projekterne. Det vil oftest være kommunen selv der skriver ansøgningen, men projektlederen kan rådgive og kvalitetssikre ansøgningerne, så der bliver skabt de bedste muligheder for at opnå de ønskede effekter og tilladelser. Projektlederen kan også hjælpe med at lægge et budget på selve anlægsprojektet og vise eksempler på ansøgninger til Kystdirektoratet, udbudsmateriale og relevante entreprenører. Projektlederen kan lave ansøgninger til fonde og myndigheder på tværgående projekter efter aftale med ledergruppen. Projektlederen kan evt. lede tværkommunale projekter, efter aftale med ledergruppen.

Kommunerne finder 50 % medfinansiering til aktivitet A inden projektstart (forventet i april 2023).

Samlet budget for A: 7,16 mio. kr. Støtte fra VELUX FONDEN: 3,58 mio. kr.

Aktiviteter:

- **A.1 Løn**

Ansættelse af projektleder i 5 år. Projektlederen får en værtskommune som ansættelsessted, hvor der også stilles udstyr og transport til rådighed, og vil reelt være meget på besøg i alle kommuner rundt om Lillebælt.

- **A.2 Informationsmateriale og videndeling**

Projektlederen har overblik over og koordinerer med andre nationale og internationale marine projekter, indsamler, sammenskriver og distribuerer nyeste viden fra statens overvågning af havmiljøet med fokus på Lillebælt bl.a. fra Miljøstyrelsen, den kommende marine naturnationalpark og fra andre projekter som fx Kysthjelper, Sund Vejle Fjord, Bælt i Balance, fra Tænketaenke Hav og universiteter. Det nye Center for Marin Naturgenopretning vil være en vigtig samarbejdspartner, når der skal peges på relevante projekter og deres placeringer. Viden samles på et projekt-website, som alle kommuner kan tilgå. Her skal alle marine projekter i området fremgå. Projektlederen skal kommunikere viden og status ud til offentligheden, partnere, til fonde og tænketanke. Det kan fx være ved at lave videoer, indhold til sociale medier, grafiske fremstillinger eller anden formidling, som kommunerne kan dele.

- **A.3 Screening**

Projektlederen servicerer kommunerne, så de kan få hjælp til fx at lave en indledende screening af, hvilke marine tiltag, der vil skabe mest værdi, og hvor de kan være. De to rapporter der er leveret under projektets forprojekt er et vigtigt grundlag for vurderingerne. Hvor skal fx et stenrev ligge, og hvad kræver det af tilladelser, for at det kan realiseres? Det kan være nødvendigt at undersøge søkort eller sejle ud i Lillebælt for at lave indledende havbundsscanninger, undersøgelser af bundens beskaffenhed og bæreevne, kortlægge eksisterende naturtyper, lave undervandsvideo med fx drone eller tage bundprøver. Projektlederen vejleder kommunerne i konsulenthjælp eller leje af en fælles båd til formålet.

- **A.4 Erfa-dage, netværkstræf og opsøgende arbejde**

Projektlederen skal arrangere erfa-dage og netværkstræf så dialogen fremmes og viden bliver spredt ud i kommunerne. Projektlederen skal holde sig opdateret og deltage på fundraisingmøder eller infomøder fra fonde eller lignende. Projektlederen skal koordinere samarbejdet med staten om projekter med statslig medfinansiering fx de stenrev og projekter i Lillebælt som den nye marine nationalpark igangsætter. Projektlederen skal samtidigt være opfølgende overfor staten for at få mere overvågning og viden om havmiljøets tilstand. Projektlederen skal opsøge muligheder for EU-samarbejder fx via det Syddanske EU-kontor eller innovative projekter med virksomheder, som arbejder for marine genopretning. Der skal også afsøges mulighed for, at lokale eller internationale virksomheder kan støtte projekter og dermed øge og geare projekternes midler og samlede effekt. Der afsættes budget til transport, lokaler, deltagelse i seminar m.m.

- **A.5 Kontakt til lokale**

Projektlederen skal rådgive om inddragelse af lokale foreninger og borgere, hvordan de kan kontaktes og engagere sig og være en del af projekterne. Her skal der være en tæt kontakt til gruppen Hjælp Lillebælt og til projektet: Kysthjælper, som via sportsfiskerne også vil mobilisere frivillige til flere marine tiltag. Der afsættes et fælles budget til fx annoncer i aviser og kontakt til borgere med viden om fx stenfiskeri eller lign.

Aktivitet B. Konkrete marine tiltag

Aktivitet B er de konkrete kommunale marine genopretningsprojekter. Der arbejdes især med tværgående projekter med flere kommuner, hvor de selv aftaler den relevante projektorganisation. De konkrete tiltag der foreslås kommunerne, vil blive vurderet og indstillet af projektlederen til ledergruppen, som afgør hvilke projekter, der skal gennemføres. Det er et essentielt parameter, at man i et projekt opnår mest mulig biodiversitet for pengene, men udvælgelsen af konkrete projekter skal også ske med respekt og retfærdighed for, at alle kommuner bidrager og skal have noget ud af projektet.

Der vil blive overvejet og undersøgt følgende marine projekter som beskrevet i forprojektets DTU Aqua rapport 405-2022: Etablering af ålegræsbede, stenrev, biogene rev (muslingebanker), biohuts, beskyttede områder (MPAs), ophør af fiskeri med bundslæbende redskaber, muslingeopdræt, dyrkning af sukkertang, fangst af strandkrabber og søstjerner og naturbaserede løsninger (NbS) til kystbeskyttelse

De faglige medarbejdere sikrer lokal kontakt og forankring og udveksler faglig viden internt og eksternt. Kommunerne afsætter ressourcer til de faglige medarbejdere, som skal arbejde med projekterne og økonomi til de konkrete marine tiltag. Kommunerne betaler alle indirekte projektrelaterede udgifter til medarbejderne og til projektet.

Der søges hos VELUX FONDEN en ramme på 31.250.000 kr. til anlæg (B.3), som kommunerne kun kan få udløst, hvis de opfylder 50 % medfinansiering af anlæggets samlede udgift. Efterhånden som byrådene godkender medfinansieringen vil projekterne blive igangsat. Kommunerne kan finde støtte til medfinansiering fx fra lokale sparekasser eller fonde. Et projekt på samlet 1 mio. kr. vil således blive støttet af VELUX FONDEN med 500.000 kr. og af kommunerne med 500.000 kr.

Udover medfinansieringen fra kommunerne kan der opnås yderligere midler til projektet fra eksterne aktører som staten fx den marine nationalpark, andre fonde, private virksomheder og lignende. Målet er at geare projekterne, så der kommer endnu mere omkostningseffektivitet, klima- og biodiversitetseffekt

og kvalitet i tiltagene for havmiljøet. Det kan fx være en fælles aftale med Norge om genbrug og fælles transport af de mange sten, som er til rest efter tunnelbyggeri eller lignende anlægsprojekter.

Samlet budget for aktivitet B: 60 mio. kr. Støtte fra VELUX FONDEN: 30 mio. kr. Kommunerne medfinansierer med 30 mio. kr.

Den samlede ramme fra VELUX FONDEN på 30 mio. kr. til anlæg i aktivitet B forventes udbetalt i faser. Den første fase dækker år 1, 2 og 3 og er på 50 % af rammen. Fase 2 for år 4 er på 30 % og fase 3 for år 5 er på 20 %. Hvis en ramme ikke er brugt helt op, overføres restbeløbet til næste år. Alle beløb er ex moms.

Flere af de 11 kommuner er allerede i gang med at forundersøge 5-6 stenrevs- og ålegræsesprojekter, der forventes påbegyndt allerede i 2023, ifald der opnås finansiel støtte til projekterne. Disse projekter er således inkluderet i budgettets del 'B – Konkrete indsatser' med økonomi i 2023, se projektets budget i bilag 1.

Se nærmere beskrivelse af projektets organisation og økonomi i bilag 2.

Aktiviteterne i de konkrete projekter vil bestå af:

- **B.1 Projektstyring.**

Det vil være kommunernes fagpersoner, som arbejder med denne del. De kan udarbejde ansøgninger til fx Kystdirektoratet, udbud og projektstyring herunder koordinering og kommunikation. Hertil kommer, at projektlederen i A, kan have fået tildelt projektstyringen ved tværgående projekter. Dette er ikke med i denne aktivitet og er ikke talt med som medfinansiering.

- **B.2 Forundersøgelser**

Der skal som del af et marint projekt foretages detaljerede forundersøgelser, som ligger ud over screeningen under A.3. For det konkrete projektområde skal der fx indhentes data om tidligere stenrev, stenfiskeri, fx gennem dyk og videooptagelse, analyse af gamle søkort, interviews og kontakt til styrelser, fiskere og lokale. Hertil kommer kontakt med museer og evt. arkæologiske forundersøgelser. Under forundersøgelser hører også fx test af plantning af ålegræs, for at vurdere om planterne kan overleve. Arbejdet vil fortrinsvis blive udført af konsulenter.

B.3 Anlæg

Projekt *Liv i Lillebælt* er et anlægsprojekt, hvor størstedelen af midlerne skal gå direkte til fysiske projekter i Bæltet. Der skal anlægges de konkrete marine tiltag fx udlæg af sten, fuld skala plantning af ålegræs, etablering af fiskebørnehaver eller lign. Arbejdet vil blive udført af entreprenører efter udbud og gældende lovgivning.

B.4 Effektmålinger

Der skal udføres effektmålinger af de konkrete tiltag, så vi hele tiden forøger vores viden og bliver klogere på, hvad der virker. Arbejdet kan udføres af universiteter og konsulenter og leveres som film, rapporter eller lignende.

Er der andre tilsvarende initiativer i gang i Danmark eller internationalt?

Projektet *Liv i Lillebælt* vil være et nyt initiativ til inspiration for hele Danmark. En lokalt forankret handling målrettet naturgenopretning i havet gennemført ved et fælles samarbejde mellem flere kommuner.

Vores projekt har et nyt og meget målrettet fokus på at få gennemført en række konkrete tiltag i havet, som skal gøre en forskel i området.

Vi finder inspiration i Limfjordsrådet, som er et politisk forum med 18 kommuner, som har til formål at understøtte forbedringer af Limfjordens miljøtilstand ved at koordinere og sikre samarbejdet mellem kommunerne således, at tiltag til reduktion af belastningen på Limfjorden bliver identificeret og håndteret i fællesskabet til gavn for naturen og alle dem, der færdes i den.

I det vestlige Kattegat er kommunerne Mariagerfjord, Randers, Aarhus, Horsens, Hedensted, Norddjurs, Syddjurs, Odder og Samsø også gået sammen om et høringssvar til en havplan for det vestlige Kattegat baseret på projekt med forskere fra Aarhus Universitet og Københavns Universitet, hvor der er opstillet fire scenarier for en bæredygtig udvikling i området.

Havørred Fyn er et lignende kommunalt samarbejde om tiltag i vandløb, og de fynske kommuner vil koordinere med dette projekt, især som en del af projektet Kysthjælper og udviklingen af det nye nationale lystfiskercenter i Assens.

Vi har været i tæt dialog med Miljøstyrelsen om de 11. mio. kr. Miljøstyrelsen har afsat til stenrev i Lillebælt, og placeringerne af disse, som nu er afgjort. Dialogen med Miljøstyrelsen fortsætter, især om den nye marine naturnationalpark i Lillebælt.

I finanslovsforhandlingerne december 2021 blev det aftalt, at der skal dannes en marin naturnationalpark i Lillebælt og stoppes for bundtrawl i Lillebælt. Forprojektets rapporter fra Center for Marin Naturgenopretning peger også på, at fiskeri med bundslæbende redskaber er en presfaktor på højde med iltsvind. Kommunerne bag Liv i Lillebælt vil derfor være meget opmærksomme på denne del og være i tæt kontakt med staten om løsninger. Hvis der ikke bliver lovgivet om fiskeriet, vil kommunerne opfordre staten og fiskerne til at undersøge mulighederne for frivillige MPAs eller aftaler med kompensation fra Fiskerifonden. Senest er en bekendtgørelse om fredning af Bælthavet sendt i høring, men en endelig vedtagelse afventer det kommende folketingsvalg og det nye folketing. Kommunernes arbejde med at etablere stenrev og ålegræs vil være komponenter i udviklingen af MPAs og økosystembaseret forvaltning af havmiljøet.

Desuden er der tæt dialog og jævnlige møder med Miljøstyrelsen om den nye marine naturnationalpark i Lillebælt, hvor der dog endnu ikke er truffet politiske beslutninger om afgrænsning og indhold. 'Liv i Lillebælt' lægger op til et tæt samarbejde med den kommende marine naturnationalpark, og de to projekter skal komplementere hinanden til fælles gavn for havmiljøet. Et sted hvor det for eksempel er oplagt, at 'Liv i Lillebælt' kan bidrage til arbejdet med den marine naturnationalpark, er forankring og kommunikation mellem kommunerne og naturnationalparken, da "Liv i Lillebælt" netop er forankret lokalt i de enkelte kommuner. Ligeledes vil en fælles planlægning, koordinering og udførsel af marine tiltag være til gavn for begge parter.

Kommunerne i hvert hovedvandopland koordinerer og samarbejder om implementeringen af Vandområdeplanens indsatsprogram i såkaldte vandoplandsstyregrupper (VOS'er), som har eksisteret siden 2010. VOS samarbejdet vil fremadrettet udvikles i et samarbejde med "Liv i Lillebælt", så vi får koordineret indsatser i oplandet med naturgenopretning i Lillebælt.

Hvorfor er projektet almennyttigt?

Havmiljøet er almennyttigt, fordi det har en værdi i sig selv, at der findes fisk og marsvin i Lillebælt, men også fordi en lang række oplevelser, fritidsaktiviteter og erhverv får nytte af havets ressourcer. Projektet skal sammen med en lang række tiltag på landjorden sørge for, at også fremtidens generationer kan opleve livet som knytter sig til et sundt Lillebælt, hvor det vil være muligt at fange en fisk og opleve den lille hval marsvinet.

Forandringsplan

Projektet skal skabe ny viden til gavn for alle kommuner, som derved aktivt og vidensbaseret vil kunne arbejde med fremtidige marin naturgenopretning ligesom kommunerne i årevis har arbejdet med naturgenopretning i vandløb og på land.

Projektet vil via det nye netværk og samarbejde skabe konkrete forandringer og forbedringer i havmiljøet i mange år frem.

Projektet løber i 5 år fra 2023 til og med 2027. Målet er at kommunerne til den tid har skabt konkrete forbedringer, som giver effekt for havmiljøet. Det er endnu ikke muligt at lægge os fast på konkrete tiltag og deres placering, da det vil afhænge af forundersøgelserne, og den nyeste viden som opstår løbende i projektet. Et scenarie kan være, at der i 2027 er omsat for 60 mio. kr. (inkl. alt som fx forundersøgelse og effektmålinger) og etableret:

1. 60.000 m³ sten i Lillebælt fx fordelt på 12 stenrev på hver 5000 m³ sten, Budget 36 mio. kr. (1 stk. for ca. 3 mio. kr.) Fælles aftale med Norge om sten kan formentlig give billigere sten. Stenrev vil give øget biodiversitet og biomasse og vil være nyt levested for fx torsk.
2. 37,5 ha nye ålegræsbede, Budget 30 mio. kr. (1 ha for 0,8 mio. kr.) Det estimeres at 1 ha ålegræs kan immobilisere 283 kg N og at ålegræs kan binde mere kulstof i sedimentet end skove.
3. Andre tiltag anbefalet i forprojektets rapporter, der kan resultere i øget biodiversitet, biomasse og antal levesteder.

Disse resultater vil bidrage til at opfylde projektets langsigtede formål: Mere biodiversitet i havet og et fortsat fokus i årene herefter på samarbejde og handling for et sundt havmiljø.

Hvilke barrierer og risici vil vi støde på undervejs?

- De fleste af projekterne vil kræve godkendelser fra forskellige myndigheder. Godkendelserne kan risikere at blive forsinkede eller ikke opnået. Samtidigt vil mange godkendelser medføre mulighed for at klage over afgørelsen. Oftest vil en klage have opsættende virkning, og behandlingstiden for eventuelle klager kan i enkelte tilfælde blive langtrukken.
- Alle kommunerne i dette projekt skal gennemføre indsatserne i statens Vandområdeplan 2021-2027 med henblik på at opnå målopfyldelse (god økologisk og kemisk tilstand) i 2027. Vandområdeplanerne med tilhørende bekendtgørelser indeholder bindende mål og et nyt indsatsprogram for overfladevandområder og grundvandsforekomster. Indsatsprogrammet skal sikre, at bl.a. vores kystvandområder har målopfyldelse i 2027. Vandområdeplanerne har været i høring og de færdige planer vil komme i slutningen af 2022. Kommunerne arbejder målrettet på at gennemføre indsatsprogrammet blandt andet vedrørende forbedret spildevandsrensning, regnvandsbetingede udledninger, etablering af kvælstofvådområder, lavbundsprojekter mv. Skulle indsatsprogrammet eller gennemførelse af indsatsprogrammet for kystvandområderne i Lillebælt

bliver væsentligt forsinkede, vil naturgenopretningen ikke kunne opnå den fulde effekt. Politikere og afdelingsledere vil dog fortsat have stor fokus på at gennemføre den del af det nuværende og kommende indsatsprogram, som kommunerne har ansvaret for.

Beskrivelse af ansøger og hvorfor vi kan løfte opgaven

Ansøger er et stærkt fællesskab af 11 kommuner, som også samarbejder i fx hovedvandsoplande Lillebælt/Fyn og Lillebælt/Jylland og med tværgående natur og LIFE-projekter.

Kommunerne er: Sønderborg, Aabenraa, Haderslev, Kolding, Fredericia, Vejle, Middelfart, Assens, Faaborg-Midtfyn, Svendborg og Ærø.

Opgaven vil blive løftet, fordi der er stærk politisk opbakning og ledelsesmæssig forankring i kommunerne. Vi kan gennemføre det, fordi flere af kommunerne allerede har solid erfaring og viden baseret på allerede udførte eller igangværende marine projekter i området. Det gælder fx i projekterne: Sund Vejlefjord, Better Bird Life, Bælt i Balance og Als Stenrev. Desuden er der i forprojektet til Liv i Lillebælt oparbejdet et godt samarbejde med Center for Marin Naturgenopretning.

Projektlederen vil referere til de relevante faglige afdelingsledere i kommunerne (ledergruppen), som har ledelsen af de interne fagpersoner, og som varetager kontakten til det politiske forum. Ledergruppen har nu fungeret gennem flere år og har vist, at organiseringen er i stand til at skabe bred opbakning til projektet i alle kommunerne hele vejen rundt om Lillebælt.

Plan for forankring efter projektperioden (exit-strategi)

Som effekt af projektet vil hver kommune ved projektets afslutning i 2027 have medarbejdere med erfaring om marine projekter og viden om havmiljøet. De gennemførte projekter og effektmålingerne vil skabe nye ideer om tiltag, som kommunerne kan gå sammen om – også i fremtiden.

Det politiske fokus på havmiljøet vil efter de 5 år med konkrete resultater være forøget, og derfor kan der være igangsat en positiv spiral med nye marine projekter, hvor også erfaringerne fra lokale frivillige vil spille ind. Der kan være mulighed for større EU-ansøgninger, der udvikles gennem projektet, og som der kan være opnået midler til efter de 5 år. Det kan være under LIFE-ordningen, HORIZON eller lign.

Driften af de lokale tiltag vil være forankret i kommunerne og vil blive sikret efter projektudløb. En blå omstilling vil være i gang, og kommunerne vil som de gennem mange år har gjort i fx vandløbene i Danmark nu også være aktive i naturgenopretningen i det marine.

Plan for formidling og kommunikation

Hvis der opnås fondsstøtte, vil der blive udsendt løbende nyheder om projektet i samarbejde med VELUX FONDEN. Kommunikationen bør generelt også foregå på engelsk, så man også internationalt hører om det nye tværgående samarbejde.

Kommunernes kommunikationsafdelinger vil hjælpe projektet med erfaring og udarbejdelse af materiale.

Når projektlederen er ansat, udarbejdes en kommunikationsstrategi og -plan sammen med kommunernes erfarne kommunikationsfolk. Der afsættes i aktivitet A.2 midler til kommunikation fx til film, artikler m.m.

Hovedbudskaberne vil være:

- Vi er sammen om at få Liv i Lillebælt - kommunerne omkring Lillebælt vil skabe konkret handling for en bedre natur- og miljøtilstand i Lillebælt.
- Næringsstofreduktioner er en nødvendig betingelse for at opnå god miljøtilstand i Lillebælt, og samtidig kan en aktiv indsats for at skabe levesteder med fx ålegræs eller stenrev øge naturkvaliteten lokalt, hvilket ellers kan tage årtier.
- Vi vil udføre genopretningsprojekter i havet, fordi havet har betydning for vores efterkommere, vores borgere, vores erhverv og vores besøgende.
- Vi vil arbejde for at kunne opfylde FNs verdensmål om Livet i Havet og de kommende nye globale biodiversitetsmål for 2030 fra FNs Biodiversitetskonvention.

Budget

Budgettet for projektet for 5 år fordelt fra 2023 til 2027 findes i Bilag 1: 'Budget -Liv i Lillebælt'

Se endvidere bilag 2 med beskrivelse af projektets Organisering og Økonomi, samt bilag 3: Milepæle Liv i Lillebælt

Projektleder kompetencer

Da projektlederen endnu ikke er ansat, kan CV ikke uploades.

Projektlederen skal have flg. kompetencer:

- Viden og erfaring med marine projekter som fx stenrev, ålegræs eller lignende.
- Solid biologisk baggrundsviden om marine økosystemer og marin biodiversitet
- Erfaring med projektbeskrivelser, projektledelse og fundraising
- Kommunikationsevner
- Netværkskoordinering og overblik
- Kørekort
- Snorkelerfaring, dykkercertifikat, duellighedsbevis eller erfaring i sejlads kan være en fordel.

Forslag til to uvildige eksperter, der kan vurdere projektet

Karsten Dahl, AU; Tlf.: 8715 8566, Mobil: 2120 1970 E-mail: kda@ecos.au.dk

Josianne Støttrup, DTU; Tlf. 4030 4427, E-mail: jgs@aqua.dtu.dk

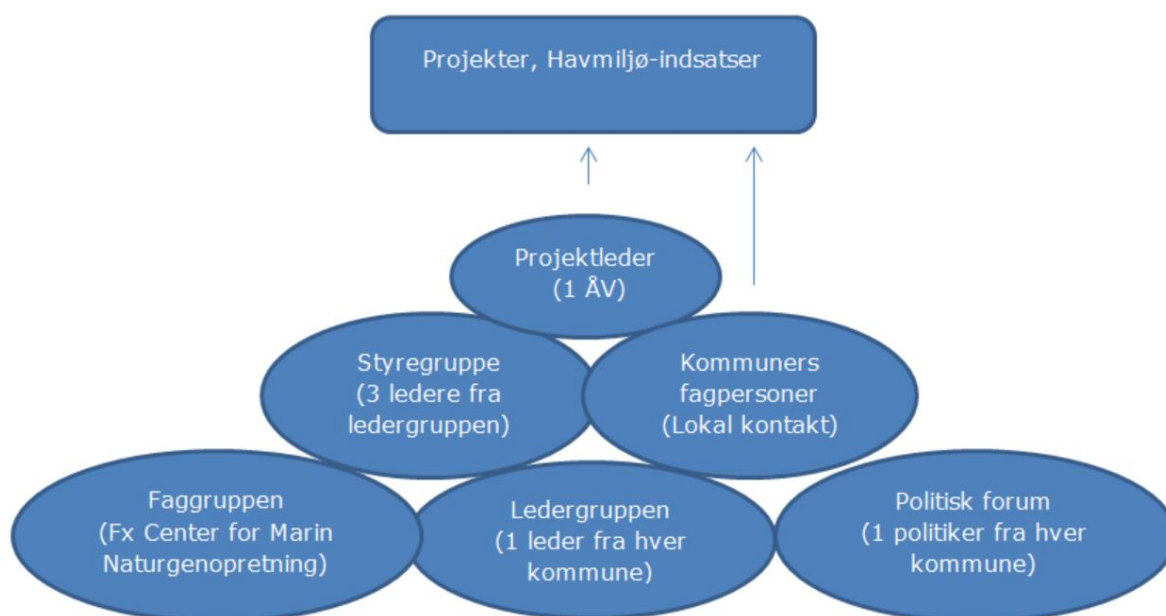
Alle beløb ex. moms

Total budget		9.712.469	11.637.099	13.256.424	19.406.602	13.196.086	67.208.679	33.592.025	33.616.654
---------------------	--	-----------	------------	------------	------------	------------	-------------------	-------------------	-------------------

Liv i Lillebælt - Organisering og økonomi

Denne beskrivelse af organisering og økonomi i projektet: Liv i Lillebælt er blevet til som følge af en analyse i forprojektet for Liv i Lillebælt. Analysen er udført af kommunale fagfolk med erfaring og juridisk viden om kommunale samarbejder.

Organisationsdiagram for projektet 'Liv i Lillebælt'

Opgaver og ansvar i projektet

Politisk forum:

- Består af én politiker fra hver kommune.
- Sikrer den politiske forankring af Liv i Lillebælt i de 11 byråd, og tager de overordnede politiske beslutninger samt varetager den politiske kommunikation i forhold til omverdenen.
- Hver politiker tegner Liv i Lillebælt politisk i egen kommune, herunder pressekontakt.
- Formandskabet og lead-kommunen aftales i politisk forum.
- Mødes forventeligt 1-2 gange årligt. Der skrives beslutningsreferat fra møderne. Styregruppe, ledergruppe og projektleder deltager i møderne.
- Dagsorden for møder fastlægges af formanden efter forslag fra styregruppen. Projektlederen er sekretær.

- Udgifter i forbindelse med det politiske forum afholdes af de enkelte kommuner.

Faggruppen:

- Består af repræsentanter fra faglige institutioner fx Center for Marin Naturgenopretning, staten, forskere, brancher mv. Faggruppen sammensættes endeligt af styregruppen.
- Giver faglig rådgivning af og sparring med øvrige deltagere i projektet. Har især en vigtig funktion i forhold til at sikre kvalitet, effekt i de marine indsatser og sammenhæng og dialog ift. relevante landsdækkende og lokale organisationer og relevante brancher.
- Medvirker til at skabe grundlag for udvikling, frivillighed og forankring.
- Holder møder efter behov (forventeligt 1-2 gange årligt). Der skrives referat fra møderne.
- I møderne deltager styregruppe, projektlederen samt efter behov øvrige kommunale fagpersoner.
- Udgifter i forbindelse med faggruppen afholdes af de enkelte kommuner.

Ledergruppen:

- Består af én leder fra hver kommune.
- Er ansvarlig for den administrative udmøntning af politisk forums beslutninger.
- Beslutter hvilke konkrete anlægsaktiviteter, der gennemføres under projektet efter faggruppens anbefalinger.
- Ledergruppen udpeger kommunernes fagpersoner og styregruppen, som repræsenterer ledergruppen.
- Ledergruppe, styregruppe og projektleder mødes forventeligt 3-4 gange årligt.
- Udgifter i forbindelse med ledergruppen afholdes af de enkelte kommuner.

Styregruppe:

- Består af 2-3 ledere udvalgt af og fra ledergruppen.
- Varetager på vegne af ledergruppen de overordnede beslutninger vedr. projektplanen herunder kommunikationsstrategi, prioriteringer af aktiviteter, projektbudgettet og budgetopfølgning.
- Prioriterer hvilke konkrete anlægsaktiviteter, der skal præsenteres for faggruppen og for ledergruppen til endelig beslutning.
- Følger formandskabet i politisk forum, og er ansvarlig for den løbende dialog mellem projektet og politisk forum.
- Koordinerer forberedelsen af og deltager i møder i politisk forum.
- Er ansvarlig for inddragelse af faggruppen, herunder for forberedelse og afvikling af møder i dette. Fastlægger rammerne for faggruppens sammensætning og opgaver.
- Koordinerer forberedelsen af og deltager i møder i faggruppen.
- Mødes efter behov (forventeligt 6-8 gange årligt). Der skrives beslutningsreferat fra møderne. I møderne deltager projektlederen og efter behov øvrige kommunale fagpersoner.
- Udgifter i forbindelse med styregruppen afholdes af de enkelte kommuner.

Projektlederen:

- Ansvarlig for den overordnede dialog med interessenter og partnere.
- Fungerer som sekretær for de øvrige grupper.
- Ansættes formelt med 1 ÅV i én kommune (lead-kommune, se senere), men vil reelt være en delt projektressource blandt alle 11 kommuner.
- Projektlederen og kommunernes fagpersoner danner og organiserer lokale projektgrupper, der igangsætter og gennemfører de lokale marine projekter og indsatser, der er besluttet af lederforum.
- Projektlederen skal kende mulighederne for fundraising inden for det marine område, og skal rådgive kommunernes medarbejdere om konkrete fondsansøgninger. Det vil oftest være den enkelte kommunes egen fagperson, der skriver ansøgningerne, men projektlederen kan rådgive og gennemlæse ansøgningerne, så der bliver skabt de bedste muligheder for at opnå de ønskede fondsmidler.
- Projektlederen kan, efter aftale med styregruppen, skrive ansøgninger til fonde og myndigheder på anlægsprojekter der udføres af flere kommuner i fællesskab.
- Projektlederen kan eventuelt lede tværkommunale projekter, efter aftale med ledergruppen.
- Projektlederen kan hjælpe med at lægge et budget på de enkelte anlægsprojekter og give eksempler på fx myndighedsansøgninger og udbudsmateriale samt foreslå relevante entreprenører til opgaverne.
- Projektlederen udfærdiger årligt projektregnskab, der godkendes af ledergruppen.
- Projektlederen opsøger og indsamler viden om marine tiltag og spreder viden ud i alle kommuner rundt om Lillebælt.
- Udgifter i forbindelse med projektlederen afholdes af projektet under A-aktiviteter.

Kommunernes fagpersoner:

- Kommunerne afsætter ressourcer, så lokale medarbejdere kan varetage lokale anlægsprojekter og optage den opnåede viden således, at kommunerne efter endt projekt har opbygget erfaring og viden, der kan anvendes til at igangsætte og gennemføre fremtidige marine tiltag. En fagperson kan være faglig projektleder på konkrete projekter for egen eller for flere kommuner.
- Fagpersonerne er essentielle for den konkrete gennemførelse af projekterne og er motor for handling i den enkelte kommune.
- Består i gennemsnit af 0,2 ÅV i hver kommune.
- Gruppen af kommunale fagpersoner mødes til ERFA-møder efter behov, forventeligt 2-4 gange årligt.
- Den enkelte kommunes fagperson(er) varetager dialogen med lokale, partnere og andre relevante partnere om det pågældende lokale anlægsprojekt.
- Fagpersonerne orienterer til projektlederen som holder styre- og ledergrupperne orienteret.
- Udgifter i forbindelse med det kommunale fagpersoner afholdes af de enkelte kommuner.

Lead-kommune:

- En kommune udvælges til at have formandsskabet og dermed også som lead-kommune af politisk forum, på anbefaling fra ledergruppen.
- Lead-kommunen er projektets juridisk ansvarlige samt modtager og administrator af støtten fra VELUX FONDEN. (Middelfart Kommune er midlertidig ansøger på vegne af alle kommuner).
- Projektlederen ansættes formelt i lead-kommunen.
- Lead-kommunen bistår projektlederen med ekspertiser og ressourcer inden for fx IT, GIS, økonomi, kommunikation, jura, formidling og kommune- og lokalplangrundlag. Kommunen får tilført den nødvendige overhead fra projektet til at dække disse udgifter (budgetpunkt A6).
- Lead-kommunen stiller en bankkonto til rådighed for projektet
- Lead-kommunen modtager den overhead som dækker omkostningerne til denne administration.

Økonomi

I det følgende er alle beløb ex moms, og fondsmomsen er indregnet.

Projektets budget over årene 2023 til og med 2027 fremgår af nedenstående tabel.

Projektbudget 5 år	Totalt mio. kr.	VELUX FONDENS støtte mio. kr.	Kommunernes medfinansiering mio. kr.
Aktivitet A	7,2	3,6	3,6
Aktivitet B	60,0	30,0	30,0
Projektbudget i alt	67,2	33,6	33,6

Aktivitet A - Projektleder

Af nedenstående tabel fremgår budgettet for Aktivitet A – Projektleder, hvor de 7.158.992 kr. er fordelt over 5 år = 1.431.798 kr. årligt. VELUX FONDEN og kommunerne deler 50/50. Udgiften/medfinansieringen per år for den enkelte kommune til aktivitet A fremgår ligeledes. Medfinansieringen er justeret efter antal indbyggere.

Aktivitet A: Projektledelse mm. - I alt for alle 5 år: 7.158.992 - Fordeles VELUX FONDEN 50% / Kommuner 50%

Alle perioder (2023 -> 2027)	Indbyggertal 1. jan 2021	5 år - 50 % fordelt ligeligt	5 år - 50 % fordelt efter indbyggertal	I alt for 5 år - Samlet	Per år i 5 år - Samlet	Per år i 5 år - Kommunernes andel
Sønderborg	73.831	325.409	409.484	734.893	146.979	73.489
Aabenraa	58.526	325.409	324.599	650.008	130.002	65.001
Haderslev	55.376	325.409	307.128	632.537	126.507	63.254
Kolding	93.161	325.409	516.693	842.102	168.420	84.210
Fredericia	51.275	325.409	284.383	609.792	121.958	60.979
Vejle	116.992	325.409	648.865	974.274	194.855	97.427
Middelfart	39.116	325.409	216.947	542.355	108.471	54.236
Assens	40.867	325.409	226.658	552.067	110.413	55.207
Faaborg-Midtfyn	51.683	325.409	286.646	612.055	122.411	61.205
Svendborg	58.588	325.409	324.943	650.352	130.070	65.035
Ærø	5.977	325.409	33.150	358.559	71.712	35.856
Alle 11 kommuner	645.392	3.579.496	3.579.496	7.158.992	1.431.798	715.899

Aktivitet B – Konkrete anlægsprojekter

De konkrete forslag til anlægsprojekter vil blive vurderet og indstillet af projektlederen efter vurdering og vejledning fra faggruppen til styregruppe og ledergruppen. Der skal tages hensyn til, at der opnås mest biodiversitet for pengene, men vurderingen skal samtidigt ske med respekt og retfærdighed for, at alle kommuner bidrager og skal have noget ud af projektet.

Projekterne betragtes som udgangspunkt som værende kvalificerede, hvis de er i overensstemmelse med virkemiddelkataloget udarbejdet under forprojektet af Center for Marin Naturgenopretning (DTU Aqua-rapport nr. 405-2022).

Hvis der foreslås flere kvalificerede projekter, end der er midler til, vil projekterne blive vurderet og prioriteret ud fra et scoringssystem efter følgende kriterier:

- Mest biodiversitet og miljø for pengene (Vurderes af faggruppen fx på økosystemtjenester og omkostninger herunder CO₂)
- Samarbejde på tværs
- Realiserbarhed
- Geografi

Som udgangspunkt vil hver kommune have ret til en andel af anlægsmidlerne fra VELUX FONDEN. Hver kommune råder over en andel og kan selv forhandle med andre kommuner om at pulje andele og projekter. Scoringssystemet hjælper om nødvendigt med at afgøre om projekterne er gode, men ledergruppen afgør ved afstemning tvivlsspørgsmål.

Der vil allerede fra projektets start i 2023 være kommuner, der dels har kvalificerede projekter klar til udførsel, og dels kan skaffe den krævede egenfinansiering. Men der vil også være kommuner, der endnu ikke har færdige projekter planlagt, myndighedsgodkendt og/eller hvor egenfinansieringen ligger på plads. Derfor vil maksimalt 50 % af anlægsmidlerne fra VELUX FONDEN blive anvendt til de projekter, der dels kan igangsættes og dels kan skaffe egenfinansiering i løbet af fase 1 som er projektets første tre år, dvs. 2023, 2024 og 2025.

I de første 3 år kan ingen kommune således få tildelt projekter større end sin andel, men flere kommuner kan godt gå sammen om projekter. I år 4 (2026, fase 2) frigives

yderligere 30 % og i år 5 (2027, fase 3) frigives de sidste 20 % af støtten, så alle kommuner kan byde ind.

Hvis en kommune ikke efter de første 3 år har medfinansiering til et projekt, vil kommunens pengeandel gå videre til fællespuljen, hvor den pågældende kommune så kan søge på lige vilkår med andre i år 4 og år 5 (2026 og 2027). Denne prioriteringsmodel kan ændres i politisk forum og efter aftale med VELUX FONDEN, hvis der er brug for at kunne prioritere større eller særligt relevante projekter.

Kommunernes medfinansiering af konkrete marine projekter under Aktivitet B

Hver kommune afsætter i gennemsnit 0,2 ÅV pr. år til den/de kommunale fagperson(er), som skal gennemføre aktivitet B. Det er i gennemsnit 140.000 kr. pr. kommune pr. år i fem år.

Aktivitet Bs budget pr. kommune afhænger af, hvor mange konkrete projekter der igangsættes. Hertil kommer de konkrete anlægsinvesteringer til marin naturgenopretning som udløser fondsmidlerne.

Henvisninger:

Timmermann, K., Christensen, J., Sveegaard, S., Hansen, F., Teilmann, J., Lar-sen, M.M., Jepsen, N. & Hansen, J.W. Miljøtilstand og presfaktorer i Lillebælt. DTU Aqua-rapport nr. 404-2022. Institut for Akvatiske Ressourcer, Danmarks Tekniske Universitet. 52 pp.

Timmermann, K., Bruhn, A., Taylor, D., Petersen, J.K., Christensen, J., Svend-sen, J.C., Dahl, K., Flindt, M., Svane, N., Canal-Verges, P., Nielsen, P., Stein-furth, R., Banke, T. & Lange, T. Virkemidler og tiltag til forbedring af miljø- og naturforholdene i Lillebælt. DTU Aqua-rapport nr. 405-2022. Institut for Akvati-ske Ressourcer, Danmarks Tekniske Universitet. 49 pp.